

Raimonds Ķirkis, Juta Ance Ķirkis

Izrāde, kas atteicās izrādīties

„Loti saraustīta un kara iztramdīta sarakste par Gediņu un Dzudzilo izrādi
«**Loti labas minūtes**» Dailes teātrī

Lr divas lietas, kas man tūlīt pat nāk prātā, domājot par Valteru Benjamīnu un kustību: viņa kuslā sirds, kas jebkuru fizisku procesu viņam padarija apgrūtnošu, un sliktā redze. Benjamīna kustība ir pasīva, vērojoša un sēdoša – vismaz tā es to iztēlojos. Tai vajag krēslu, galdu un siltumu, arī cita ķermeņa siltumu. Tikmēr Asju iedomājos krieti energiskāku, ar plašākiem žestiem, ekspresīvāku mīmiku, attīstītāku sejas muskulatūru. Izrādē gan tas nav no svara, bet, pirms runājam par to, ko redzējām, gribu saprast, vai runātajā vispār varam kaut cik jēdzīgi atsaukties uz Valteru un Asju kā izrādes mākslinieciskajam piepildījumam svarīgiem tēliem.

– Man par Asju ir tikai emocionāli, neracionāli un mazvarīgi priekšstati. Savukārt, domājot par Benjamīnu, es domāju par Ostupu. Mums ir *Maskavas dienasgrāmata*?

– Ir. Nu, lūk, bet kas attiecas uz izrādi (un ne tikai šo) – mani mulsina atsaukšanās uz Asju un Valteru visos informatīvajos materiālos, kaut vienlaikus izpildītāji vietām arī noraida (pašu rādītās) aizdomas par tiešu saikni ar pamata materiālu. Arī skatuves iekārtojums un kostīmi stilizē vienu aspektu no tā, ko mēs varētu pieņemt par daļu no priekštata par krievisko un tā vēsturisko saikni gan ar mums patlaban, gan Asju un Valteru. Un tomēr viņu nav.

– Es nezinu gan, vai tam obligāti jābūt saistītam ar krievisko. Trīs svītras uz treniņtērpā Latvijā varbūt saistās ar dažu Rīgas rajonu iedzīvotāju stilu, bet globāli jau tam ir saistība ar zīmolu, ie-spējams, nodarbošanos, arī kaut kādu sociālu statusu. Savukārt kvadrāts un Maļeņihs, uz ko atsaucās Krista vienā sižetā, arī nav obligāti krievisks. Ja reiz nomira autors, tad autora tautība tak būs nomirusi ātrāk. Pieņemot, ka vācu un krievu

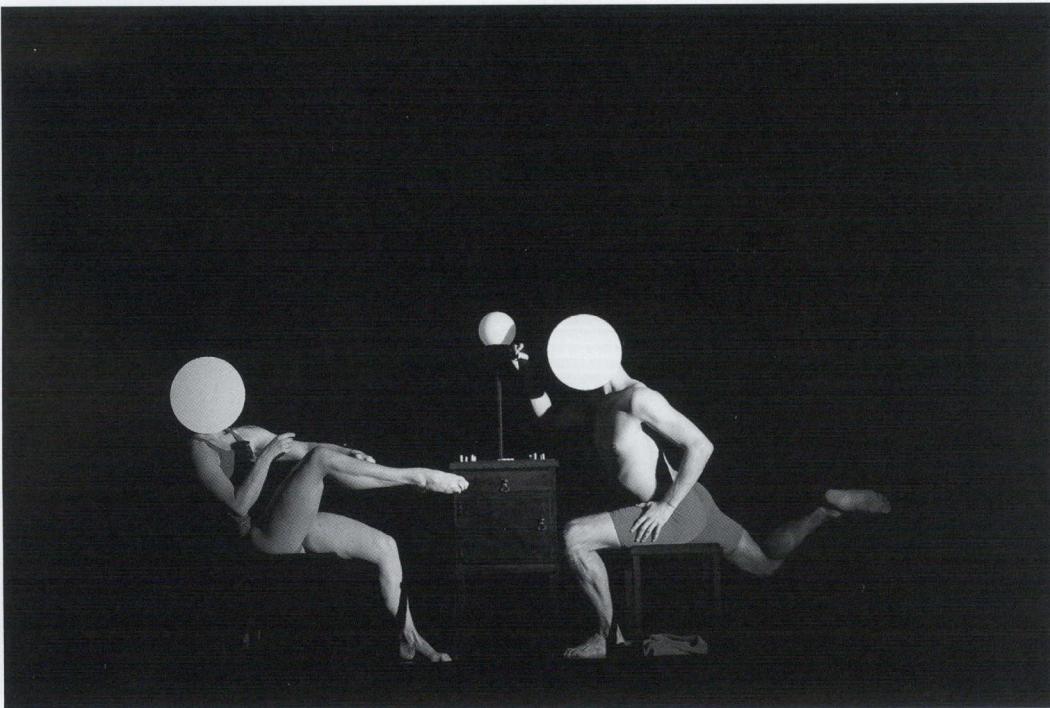
valoda ir pasaulē starp pārstāvētākām valodām, varētu uzskatīt, ka šī ir izrāde, kas galīgi nav lokāla, kas ir loti piemērota eksportam, kam nav nepieciešama valstiska/tautiska piedeība. Bet, kas attiecas uz varonjiem un to pakāpenisku izgaišanu, neredzu tur pretrunu. Tā jau, šķiet, ir samērā bieža prakse kā teātrī, tā literatūrā – izraudzīties par varonjiem atpazīstamas personas, bet ar laiku tās mitoloģizēt un vispārināt līdz tādam līmenim, kurā tām ir stipri izplūdušas aprises. Zināms, ka Valters Benjamins nekad nevilktu treniņtērpā ar trim svītrām. Bet tāds, kāds parādās šīs Valters izrādē „Loti labas minūtes”, tikpat labi ir Valters Bērziņš no Saulkalnes, kurš arī ir samīlējies sievietē, kas nav pārliecināta par savām jūtām pret viņu, un tas viņu padara traku. Bet scenogrāfijā pāri palikušie V un A var vienkārši apzīmēt acīmredzamus pretspēkus/pretpolus vai kā savādāk.

To es rakstīju pirms 24. februāra. Un labprāt gribētu palikt pie tā.

Zinot, ka pēc 24. februāra daudz kas vairs nav tā, kā agrāk, gribu tikai, pirmkārt, atvainoties Gediņiem par to, ka neuzrakstījām šo ātrāk. Otrkārt, gribu...

– Kopš 24. februāra, protams, nekas nav kā iepriekš, un pagaidām arī nav skaidrs, kā tas atsauksies uz „Loti labām minūtēm”. Visupirms nāk prātā Maskavas un Krievijas kā Padomju Savienības un tās kliedzošā sarkanuma estetizācija. Tomēr arī tā jau kopš izrādes pirmajiem vizuālajiem pieteikumiem reklāmas materiālos šķita drīzāk ironisks gājiens. Un tagad – Sarkanais aizkaru kupols, kas draudīgi karājas virs intelekta, virs cilvēcības, virs kaislības. Bet pēc 24. februāra izrāde ir vēl jo svarīgāka – tā apliecinā brīvību radīt tīru mākslu, tā apliecinā iemeslus, kāpēc ir jātiecas ārpus kā ideologiskiem, tā institucionāliem rāmjiem (laikmetīgā māksla uz lielākās skatuves Lat-

**Elinas Gediņas un
Rūdolfa Gediņa kustī-
bai izrādē *loti labas*
minūtes ir vēstījoša
funkcija, tāpēc notiku-
mā apmaldīties ir teju
neiespējami. Foto
- Agnese Zeltiņa**

vijā – tas noteikti par kaut ko liecina).

– Tur, kur mans teksts beidzas ar “otrkārt”, es gribēju teikt, ka ir noteikti jārunā par šīs izrādes likteni. *Minūtes* bez konkrēta nosaukuma manā informatīvajā telpā ienāca 2019. gada sākumā. Kopš tā laika man ir bijis samērā pietuvināts skats tam, kā šīs darbs mēro ceļu pie sava skatītāja. Un jāatzīst, ka es neesmu dzirdējusi līdzīgus stāstus par to, cik teju neiespējams tas ir. Bet varbūt nav vērts arī par to. Gediņi, Dzudzilo un Oskars Pauliņš ir kopīgi panākuši jaunas smaržas dzimšanu, apvienojot katrs savas tūrākās notis.

Bet varbūt, iebilstot pati saviem iepriekš izteiktajiem argumentiem par to, ka prototipi un varoņi zaudē tautību vai nacionālo piederību, ir vērts tomēr skatīties uz *Minūtēm* tieši no politiskā aspekta. No politikas kā institūcijas aspekta, kas aktuāls arī Latvijas teātrī.

– Dailēs teātra nesenā vēsture liecina, ka tās trupa nav gatava strādāt tikai un vienīgi pie izrādēm, kas latviešu variantā būtu saucamas par «rasoliņu bufetē un izpriecas». Tikko kā tika izziņots par Viestura Kairiša un Jura Žagaru apstiprināšanu viņu pašreizējos amatos, domājams, daudzi, lielākoties citu Latvijas teātru apmeklētāji, noteikti gaidīja kaut ko tikpat kā neiespējamu – gan «augsto» mākslu, gan izdabāšanu dažādu skatītāju gaumei, vienlaikus to pucējot un lolojot. Un *Minūtes* (labo mani, ja klūdos) varētu pat būt asākais izgājiens, kas pa šo laiku ir noticis. Bet, kā mēs tūsi un netīsi zinām, – ar to nesokas tik viegli.

– Jā, protams, ir tiešām pārsteidzoši, ka *Minūtes* vispār ir nonākušas līdz Dailēs lielajai skatuvei vai, piemēram, Gediņš piedalās Cēsu mākslas festivālā ar *Danse Macabre*. Zini, kas ir amizanti? Mēs runājam par to, cik netaisnīgs ir izrādes liktenis, kurš joprojām ir miglā tīts, bet mēs neprotam vai necenšāmies aprakstīt to, kas tieši tajā ir tik vērtīgs, lai tās liktenis būtu labvēlīgāks un skaidrāks. Man šķiet, ka kaut kādā mērā tas ir mūsu uztdevums vai pat pienākums šeit.

– Lūk, un, atgriežoties pie tā, gribu jautāt tev: ja reiz esi vairākkārt paudusi pretestību pret tradicionāliem heteroseksuāliem narratīviem mūsdienu teātri, tad kā tu raugies uz *Minūtēm* no šāda aspekta? Nonemot visus glišos formas

panēmienus, arī šeit mums nenoliedzami darīšana ir ar šāda veida stāstu.

– Jā, bet, redzi, formas panēmienus nevar noņemt. Jo tieši tie manās iepriekš izteiktajās nievās par mīlasstāstiem ir būtiski. Nevaru apgalvot, ka 100% vienmēr esmu izteikusies precīzi, bet, kad runāju par tiem apnicīgajiem mīlasstāstiem, tiem klāt ir arī formas jautājums. Respektīvi, tieši reālistiski, psiholoģiski izvesti šie stāsti manās acīs ir zaudējuši jebkādu aktualitāti.

Lai gan *Minūšu* valoda ir abstrakta, tomēr izvēlētie sižeti un veids, kādā tie tiek attēloti, ir gana ātri saprotami, kustība ir vēstījoša funkcija, tāpēc notikumā apmaldīties ir teju neiespējami. Tomēr gan kustība, gan vizuālā informācija nav tas tradicionālais «ar karoti mutē» variants un pieļauj interpretācijas iespējas. Un man tas ir svarīgi.

Turklāt šajā gadījumā arī pats «mīlasstāsts» nav no tiem tradicionālajiem. Tā fiziskums ļauj daudz tiešākā veidā ne tikai saprast, bet arī izjust attiecību mainīgās dinamikas emocionālo gradāciju. Par kermenēm emocionalitāti daudz domāju pēdējās nedēļas laikā. Tas sastungums, ko kermenēs viscaur sevī nes kopš 24. februāra, ir daudz tiešāks un daudz internacionālāks par tradicionālajām frāzēm. Respektīvi, man šķiet, ka tas, ko spēj pateikt kermenis (un te es nedomāju par kermenēm valodu pozās, ko daudziem patīk interpretēt un vēt), bet gan tieši kīmiskas reakcijas smadzenēs, kas pavism nepastarpināti izpaužas mūsu kermenēs), ir daudz precīzāks par vārdiem. Saproti? Kad Gediņš stīvi mētājas pa grīdu, tu tak sajūti to mulķīgo lepnuma izmisumu?

– Sajūtu gan. Un tas pat ir godprātīgs, dziļi pamatots lepnums.

[Dzejnieks Artis – red.] Ostups savā poēmā *Trīs fotogrāfijas*, kas veltītas Kafkas, Benjamina un Ostupa bērnības fotogrāfijām, atsaucas uz Asjas dzīves posmu, kurā Benjamina vēl nebija, – Krievijas pilsonu kara laikā viņa Orlā skoloja nepilngadīgus ielās augušus pašpuikas teātra mākslā. Pēcāk Maskavā Benjamins vāca krievu rotaļlietu kolekciju. Un tai veltīja tikpat daudz laika, cik tobrīd aizņemtajai Asjai. Visas Maskavas ielas bija aplēdojušas, galamērķi nevarēja sasniegt. ■